

Od zkoušky z nich odstoupilo resp. ke zkoušce se nepřihlásilo celkem 121 posluchačů, t. j. 48⁰/₀.

S tím lze srovnati čísla těch kandidátů, kteří bydleli v Praze v některé koleji a měli tedy zpravidla rovněž možnost navštěvovati přednášky. Bylo jich v tomto semestru 125, z toho chudých 78, nemajetných 29, majetných 18. Z 71 chudých vykazovalo píli 57, z 29 nemajetných 12, z 18 majetných 4 (1), takže z těchto studentů zanedbávali fakultu jen ²/₅. Odstoupilo a nepřihlásilo se z nich 44, tedy o něco méně než ¹/₃.

I tato čísla ukazují, že největší počet studentů, vyhýbajících se studiu fakultnímu, pochází nikoli z chudých, nýbrž z nemajetných a z majetných vrstev, kde lze důvodně o tom pochybovati, že by zanedbávání fakulty způsobovaly momenty sociální. Sociálním problémem jest tedy pouze asi polovina chudých studentů, kde by bylo nutno zjistiti důvody, proč nestudují na fakultě.

Určitá korektura všech těchto čísel by ovšem vyplynula z toho, že v nich je obsaženo asi 14⁰/₀ posluchaček, jichž poměry se částečně značně odlišují od mužů. Tak především studuje poměrně více žen z vrstev majetných (ze 107 žen byly chudé 42, nemajetné 32, majetné 33). Co do prospěchu vykazují posluchačky poměrně lepší výsledky než muži. Ze 70 kandidátů s vyznamenáním je žen 11, ze 139 dobrých je 18 žen, z 96 dostatečných pouze 3 ženy, ze 127 nedostatečných 14. Odstoupila 21 žena, nepřihlásilo se 40, tedy procento hodně vyšší než u mužů. Veliký podíl na tom mají dívky, bydlící v Praze. Z těch se podrobilo zkoušce pouze 12, kdežto odstoupila resp. se nepřihlásilo 30 žen. Z venkovanek podstoupily zkoušku 34, odpadla 31.

Všechny tyto skutečnosti měly by býti respektovány, přikročili-li se u nás vážně k reformě právnických studií. Zejména by bylo na místě zbaviti se určitých předsudků při řešení otázky obligatorních praktických cvičení.

Zákon o obraně státu.

Dr. Jos. Kepert (Brno).

(Dokončení.*)

Sem patří:

4. *Obecná povinnost ministerstva vnitra a politických úřadů* jemu podřízených bděti nad tím, aby bezpečnost a obrana státu nebyly ohrožovány. Takto je ve směru, sledovaném našim zákonem, doplněna obecná kompetenční norma policejní pravo-

*) Tiskovou chybu v 6. řádku první části článku (v minulém čísle časopisu) opravte tak, že místo »vlastnictví« bude správně »vlastnosti«.

moci politických úřadů. (Čl. 3. zák. č. 125/1927 »o organizaci politické správy«). Prostředky a sankce tam politickým úřadům vyhrazené platí i pro náš případ.

Řada konkrétních norem, vystihujících typické ohrožení obrany státu, rozvádí uvedenou obecnou normu blíže:

5. *Úřední zákaz přístupu k zařízením na obranu státu*, počítaje v to i prostory, kde se konají vojenská cvičení a větší přesuny vojska. (§ 38.)

6. *Zákaz uveřejňovati zprávy* též o podnicích a objektech důležitých pro obranu státu. Toto ustanovení rozšiřuje obsah deliktu »nedovolného zpravodajství« podle §u 23 zák. na ochr. republiky, aniž tvoří samostatnou skutkovou podstatu. (§ 39.)⁹⁾

7. *Kontrola provozu dorozumívacích zařízení* všeho druhu (optických, akustických, elektrických) a povinnost držitele tuto kontrolu umožniti, případně i provoz zastaviti (§ 40).

8. *Možnost zákazu vývozu a dovozu přístrojů a potřeb fotografických* a nevyvolaných snímků (§ 41).

9. Brání-li se takto stát už proti zpravodajství, tím spíše se dá očekávatí omezení a kontrola vývozu a dovozu *zbraní a válečného materiálu vůbec*, předvídaná §em 42 cit. zák.

10. *Válečné prostředky* jsou před nepovolanými chráněny už v zárodku, tehdy totiž, žijí-li zatím jen v plánech vynálezových. Děje se tak §em 44 cit. zák., dle něhož přihlašovatel patentu je povinen *podstatu vynálezu udržeti v tajnosti* a bez svolení vojenských úřadů nesmí jej prodati do ciziny. Vůči ministerstvu národní obrany byla naopak zrušena zásadní tajnost patentních přihlášek (§ 45).

V zájmu obrany státu příznává se vojenské správě možnost *vyvlastniti* kterýkoli vynález (§ 46) nebo aspoň vyžádati na patentním úřadu »*nucenou licenci*« vynálezu ve prospěch některého podniku, důležitého pro obranu státu (§ 47).

II. *Zostřená ustanovení pro t. zv. »pohraniční pásmo« a pro obvod opevněných a jiných pro obranu státu důležitých míst.*

Předchozího souhlasu vojenské správy je potřeba:

1. K provádění jakýchkoli *staveb* (pozemních i vodních, cest, dopravních a dorozumívacích zařízení a horních děl),

2. Ke zřizování *provozoven*, vyžadujících úředního schválení a udělování živnostenských koncesí.

3. K *přeměně lesní půdy* v jinou a naopak. Svolení může býti vázáno na různé podmínky a garancie, za jichž dodržení ručí provozovatel pod ztrátou oprávnění,

4. Ke zřízení silnoproudých *elektrických vedení*;

⁹⁾ Týž § 23 zákona na ochranu republiky byl rozšířen současně též §em 3 zákona 130/1936. Jen letmo se zmiňují, že tento zákon zostřeje trestní sazbu zločinu vojenské zraždy, soustřeďuje řízení o tomto zločinu u určitých krajských soudů (provedeno vlád. nařízením č. 140/1936), nařizuje co největší urychlení řízení ve všech stolicích a k obhajobě zde připouští jen obhájce, vedené ve zvláštním seznamu u ministerstva spravedlnosti. Skutková podstata cit. § 23 zák. ochr. rep. byla rozšířena o zákaz referovati o vojenské zradě a o trestním řízení o ní a současně zostřeja sankce tohoto trestního činu. Je patrné, že celý zákon se velmi dobře hodí pod heslo »obranu státu«, i když netvoří se zákonem 131/36 formální jednotu.

5. *K pobytu cizinců* (viz. zák. č. 52/35 o pobytů cizinců). (§§ 34—35 zák. obr. státu);

6. *K nabytí nemovitosti cizincem* nebo právnickou osobou. Zde spolurozhoduje zemský úřad. (§§ 49—54).

B. *Ustanovení pro dobu branné pohotovosti státu.*

Pojem branné pohotovosti státu:

- a) vyhlášena mobilisace branné moci nebo
- b) prohlášen válečný stav nebo
- c) vypověděna válka. (§ 57).

Počátek: Den, kdy bylo učiněno některé z uvedených opatření.

Konec: určí vláda.

Publikace počátku i konce branné pohotovosti ve sbírce zák. a nař.

I. *Povinnosti občanů.*

Povinnosti, uvedené v dalších člancích, vztahují se na všechny obyvatele státu, kteří nejsou ještě ničím účastní na obraně státu ani podle ustanovení tohoto ani jiných zákonů.

Povinnosti tyto se týkají:

1. osobní součinnosti nebo jiné podpory státu;
2. poskytnutí věcných prostředků.

Jednotlivé povinnosti:

1. *Povinnost pracovní.* Uloží se vládním nařízením osobám, zaměstnaným v těch oborech práce, kterých je nevyhnutelně potřebí, aby byly zamezeny poruchy pravidelného chodu života ve státě (§ 60). Automaticky vyhlášením branné pohotovosti platí pracovní povinnost pro zaměstnance registrovaných podniků. (Viz odst. A-I-2 této práce.)

Pracovní povinnost záleží v závazku řádně a svědomitě plnit povinnosti svého zaměstnání, případně i mimo místo pravidelného zaměstnání a též mimo jeho pravidelný rozsah (§ 61). Pracovní poměr se řídí dosavadními pracovními podmínkami. (§ 62.) Z pojmu »pracovní povinnost« ovšem plyne, že je vyloučeno jakékoli samovolné přerušování činnosti. To je vázáno svolením státního dozorčího resp. okresního úřadu. K úpravě pracovního poměru při pracích nucených zřízeny budou rozhodčí komise. (Předseda-soudce z povolání plus 2 zástupci zaměstnanců plus 2 zástupci zaměstnavatelů.) Výrok rozhodčí komise zavazuje všechny zaměstnance i zaměstnavatele, jichž se týká (§ 63).

2. *Služební povinnost veřejných zaměstnanců všeho druhu.* Rozsah obdobný jako pod 1. Sankce na neplnění povinností, propuštění, je zostřena ustanovením, že napříště nesmí býti potrestaný přijat do veřejných služeb. (§ 64.)

3. *Jiné osobní úkony než výkon dosavadního zaměstnání.* Povinnost tato se vztahuje na všechny osoby, které nejsou pro

některý důvod §u 68 od nich osvobození. Úkoly žen mají býti přízpůsobeny jejich možností a povinností vůči domácnosti.

Tato povinnost trvá po dobu nejnnutnější potřeby. Mezi různými potřebami mají přednost potřeby branné moci.

Příslušné úřady vyžadují pracovní síly prostřednictvím úřadů okresních, v naléhavých případech pak přímo od obcí. V poli mohou vojenští velitelé povolávatí potřebné osoby přímo.

4. *Věcné prostředky.* Může býti požadováno, aby je vlastník odevzdal státu do užívání nebo i do vlastnictví nebo sám určitým způsobem těmi věcmi naložil nebo snášel, aby jimi tak bylo naloženo. Vyžadování děje se obdobně jako požadování osobních úkonů (odst. 3).

II. Mimořádné poměry za branné pohotovosti státu vyžadují *speciální úpravy hospodářské organizace státu a zejména finančního zabezpečení hospodářství veřejné správy* vzhledem k všestranně stupňovaným výdajům. To provádí zákon na obranu státu ve své 4. a 5. části.

1. *Ustanovení o státně řízeném hospodaření s věcnými prostředky.*

»Výroba, oběh a spotřeba věcných prostředků¹⁰⁾ může býti . . . podrobena zvláštní úpravě a doзору zejména za tím účelem, aby zásobování branné moci a obyvatelstva a uspokojení jiných potřeb obrany státu bylo náležitě zabezpečeno.« (§ 100/1). Držiteli věcného prostředku může býti zejména uloženo, aby svou věcí jistým způsobem nenakládal (»závěra« podle §u 101) nebo aby jí zase nařízeným způsobem naložil. *Zahraniční oběh statků* je účinně regulován pravomocí vlády v oboru politiky celní (§ 113).

Pro spory z tohoto řízeného hospodářství jsou příslušné *rozhodčí soudy*, odborné senáty, zřízené u krajských civilních soudů. (§ 103.)

Hluboké zásahy státu do národního hospodářství vyžadují pevné organizace. Proto předvídá zákon zřízení *nejvyššího úřadu hospodářského*, který má charakter ministerstva (§ 104). Zřízení bude vládním nařízením. Jeho úkolem je organizovati přízpůsobení národního hospodářství mimořádným poměrům za branné pohotovosti státu a naopak zase přechod od tohoto stavu k běhu normálnímu. Tím je současně dána široká oblast jeho působnosti, pokud jí vláda neomezí ve prospěch některého z ostatních ministerstev. (§ 106.)

Nařízení vlády, nejvyššího úřadu hospodářského resp. jiných ministerstev *provádějí* zemské, okresní a obecní úřady po případech hospodářské organizace ať dříve existující či k tomu účelu nově zřízené. (§ 110.)

¹⁰⁾ *Věcným prostředkem* se rozumí vše, čeho lze užiti k potřebám branné moci, obyvatelstva nebo k jiným účelům obrany státu. Patří sem i elektřina a jiná přírodní síla člověkem zachycená (§ 194/2).

2. Finanční zabezpečení mimořádných opatření.

Vláda se usnese, které z předvídaných státních výdajů nejsou nezbytné a peněz takto *uvolněných* se použije na obranu státu. Vládě se však dává široká možnost opatřiti se souhlasem presidenta republiky *nové prostředky* finanční veřejnými dávkami všeho druhu, úvěrem i jinak (§ 115), ač jinak se k tomu žádá forma zákona. Při veřejných dávkách je však platnost nařízení závislá na dodatečném souhlasu Národního shromáždění.

III. Jiná mimořádná opatření.

1. *Evakuace* osob, zvířat a věcí z určitého území. Nařídí hlavní velitel nebo velitel armády.

2. Možnost *úlev při placení dluhů* a vliv na běh lhůt — upraví vládní nařízení.

3. *Přesun pravomoci* na vojenské velitele.

a) V operačním pásmu — vrchní velitel má plnou politickou pravomoc ústředních úřadů,

b) V poli nebo zápolí¹¹⁾ — vrchní velitel nebo velitel armády vydává nařízení v zájmu obrany státu v rozsahu pravomoci úřadu zemského.

c) Kdekoli — vojenští správní komisaři pro správu okresů a obcí. Ustanovuje ministr vnitra v dohodě s ministrem národní obrany.

d) Zrušení politické kompetence obcí ve prospěch dosazeného funkcionáře zem. úřadu.

4. Všechna *mimořádná opatření* podle zákona 300/1920 a nad to: Možnost omezení, případně i rozpuštění výdělečných společností, *zostřená censura* (»Ústřední censurní komise«) a omezení radiotelegrafických zařízení.

5. *Zostření soudních trestů* i jejich následků a změna příslušnosti jednotlivých soudů; přeložitelnost soudů.

6. K vyřízení nepravidelností, vzniklých brannou pohotovostí státu, vybavena je vláda *mimořádným zmocněním* se souhlasem presidenta republiky naříditi opatření, k nimž jinak by bylo třeba zákona. Nezbytným je však dodatečný souhlas obou sněmoven.

C. Obrana státu za zvláštních okolností mimo dobu branné pohotovosti státu.

O případu takovém mluvíme, nastanou-li uvnitř státu nebo na jeho hranicích (patrně i zevně hranic) události, ohrožující zvýšenou měrou celistvost státu, demokraticko-republikánskou formu, ústavu nebo veřejný klid a pořádek (§ 139), nebyly-li však splněny podmínky branné pohotovosti státu. (Viz výše při výkladu pojmu.)

Zde mohou býti vládním nařízením zavedena opatření obdobná, jako jsme je poznali při branné pohotovosti státu, s ně-

¹¹⁾ *Pole* je území, v němž jsou rozloženy útvary operujících armád, náležejících do pravomoci vrchního velitele. Dělí se na operační pásmo a etapu. *Operační pásmo* je přední část pole, kde jsou jednotky zasazeny do boje. Zbytek pole je *etapa*. Rozhraní stanoví velitelé armád.

Území, které není polem, je *zápolí*. Rozhraní mezi polem a zápolím stanoví ministr národní obrany podle návrhu hlavního velitele (§ 194/3).

kterými výjimkami ovšem. (Neplatí zde mimořádné zmocnění vlády, nelze ukládati pouhým vládním nařízením nových finančních břemen, nenastává přesun kompetencí, evakuace je možná jen při přímém ohrožení zejména očekávanými leteckými útoky atd.).

Část druhá.

V přehledu byla již zmínka o tom, že zákon řeší také důsledky z mimořádných opatření, která v předchozí části nařizuje. V dalších svých odstavcích zabývá se tedy:

A. poskytováním náhrady za správně splněnou povinnost v předchozích ustanoveních uloženu; (hlava VII.);

B. trestními ustanoveními na nedbání těchto povinností; (hlava VIII.);

Ad A) Místo známého náhradového zákona č. 316/1918 nastupují tato nová ustanovení, podrobně *upravující náhradu*:

1. za osobní úkony;

2. za věcná plnění, a to buď náhradu věci, jež byla vyvlastněna nebo náhradu škody vzešlého z toho, že věci bylo v zájmu obrany státu nařízeným způsobem použito. Náhrady škod válečných se však zákon netýká. (§ 165.)

Náhradu *vyměří* úřad, který úkon na postiženém vyžádal. Možno podati *námítky* k okresní, zemské nebo ministerské komisi. Každá komise se skládá ze zástupce správy politické, vojenské a finanční. Příslušnost upraví vládní nařízení.

Ad B) *Ustanovení trestní se dělí na*:

1. *Správní přestupky*. Neplnění osobních, věcných a jiných závazků, uložených zák. obr. st., nejde-li o čin přísněji trestný, je správním přestupkem a trestá se pokutou do 60.000 Kč nebo trestem na svobodě do 6 měsíců.

2. *Soudní trestné činy*. Tento oddíl obsahuje nové skutkové postaty, souvisící s povinnostmi, ukládanými zákonem obr. st. Uvedu jen přehled skutkových podstat:

a) *Maření osobních závazků* (§ 171). Úmysl: Uniknouti závazkům podle tohoto zákona. Činnost: Opustí území republiky, předstírá vadu, vadu si způsobí, použije jakékoli lsti. Kvalifikace: Přečin.

b) *Porušení osobních závazků* (§ 172). Objektivně: Neplnění povinností pod a) uvedených nebo takové plnění, že zmaří dosažení účelu, k němuž mu bylo uloženo. Subjektivně: Z hrubé nedbalosti (přečin), úmyslně (zločin).

c) *Porušení věcných závazků* (§ 173). Jednáními v zákoně blíže rozvedenými *úmyslně* znemožní věcná plnění tímto zákonem nařízená. Kvalifikace: Nad 20.000 Kč přečin, nad 100.000 Kč nebo úmyslu poškoditi republiku zločin.

d) *Porušení jiných závazků z tohoto zákona plynoucích* (§ 174). Subjektivně: Vědomost, že tím ohrožuje obranu státu. Jinak obdobně jako c).

e) *Ničení, poškozování a porušení věcných prostředků*. Subjektivně: Úmysl zmařiti nebo ztížití výkon povinností z tohoto zákona plynoucích

nebo činnost podniku, důležitého pro obranu státu. Kvalifikace: Zločin. Zvláštnost: Okresní úřad může uložit obnovení zničeného věcného prostředku.

f) *Nedovolené najímání vojska* (§ 176). Objektivně: Bez povolení vlády — pro vojsko nebo jinou ozbrojenou organizaci cizí moci, Zločin.

g) *Nedovolený vývoz, dovoz a provoz a jiné ohrožování obrany republiky* (§ 177). Vztahuje se na zbraně a jiný válečný materiál, popis a výkresy předmětů a zařízení k obraně státu, patent takového předmětu, Zločin.

h) *Spolčování a podněcování k trestným činům* (§ 178), uvedeným pod a)—g).

i) *Podvodné vnikání do podniků důležitých pro obranu státu a do opevněných a jiných pro obranu státu důležitých míst* (§ 179). Formy: Nepravé průkazy — nepravé jméno — podplacení — jinak záluďně.

j) *Prozrazení obchodního nebo výrobního tajemství*. Podmínka: O tajemství nabyl vědomosti jako orgán ustanovený k dozoru podle tohoto zákona. Subjektivně: Úmysl — zločin, z hrubé nedbalosti — přečin.

Pokus všech výpočtených deliktů je trestný. Skutkové podstaty platí pro vojenské osoby.

Tresty: Vedle hlavních trestů, uvedených při jednotlivých skutkových podstatách může soud uložit trest *peněžitý* (§ 183) 1000 Kč až 5.000.000 Kč, může vysloviti *zabavení celého nebo části jmění* odsouzeného ve prospěch státu a konečně může vysloviti *ztrátu čestných práv občanských* (§ 185.) Tato je při zločinech obligatorní, při přečinech předpokládají se nízké a nečestné pohnutky činu.

Vedlejší následky odsouzení.

Patří sem: a) *Kontrola, vnucená správa nebo odnětí oprávnění k živnosti, již bylo zneužito k provedení trestného činu podle tohoto zákona* nebo byl-li držitel pro takový čin odsouzen (§ 187).

b) *Vypovídání cizinců z území republiky nebo i cizího státu, obsaženého čs. vojskem nebo spojenci*. U zločinů může vysloviti soud, jinak okresní úřad (§ 191).

c) *Zákaz pobytu a policejní dohled* vysloví okresní úřad u osob odsouzených pro některý z deliktů tohoto zákona (§ 192).

d) *Propadnutí věcí, jež byly s trestným činem v některé ze souvislostí, uvedených v řu 189.*

C. *Ze závěrečných ustanovení zákona na obranu státu* stojí za zmínku zmíněná již *derogační klausule řu 199, jejíž generální část (1. odst.) je doplněna výpočtem norem zrušených v celém rozsahu, ať již k novému zákonu jsou v poměru v 1. odst. uvedeném nebo ne. Dnem počátku účinnosti zákona je 22. červen 1936.*

Zajímavosti nepostrádá konečně § 200 s nadpisem: »*Práva Národního shromáždění*«, kde se praví: »*Zákonem tímto nejsou nijak dotčena práva Národního shromáždění a jeho členů, jak jsou obsažena v ústavní listině*«. *Juristicky* nutno v něm spatřovati zjištění samozřejmosti. *Politicky* má však toto prohlášení svůj nemalý význam v tom, že se zde výslovně vyjadřuje vůle zákonodárce zůstatí přísně na poli naší demokratické ústavy i tam, kde by vážnost situace a důležitost chráněného zájmu sváděla k pronikavým zásahům do soukromého života občanů.

Nezbytná stručnost tohoto informativního pojednání vedla k některým vědomým nepřesnostem. Nelze jinak, nechceme-li ztráceti souvislost jednotlivých ustanovení zákona v líčení všech jeho podrobností. Chtěl jsem, aby jednotná myšlenka velmi různorodých ustanovení obsáhlého zákona vynikla co nejpatrněji. Účelem článku není — jak snad nemusím zdůrazňovat — seznámiti čtenáře s obsahem zákona do všech podrobností, nýbrž dáti mu co možná plastický obraz, *do jaké míry bylo nutno zasáhnouti do platného právního řádu, aby součinnost celého národa na obraně státu byla zajištěna*. Všechno ostatní je věcí studia zákona, jehož tento nástin nemůže, a proto ani nechce nahraditi.

Nový pokus o emancipaci státního dluhu z centralisovaného státního hospodářství.

Univ. doc. Dr. Josef Siblík (Praha).

(Dokončení.)

IV.

Jak posuzovati výsledky, jichž dosáhlo hospodaření dluhové pokladny francouzské a její význam? Bylo by chybou posuzovati ji s hlediska jen jednoho jejího účelu, t. j. se zřetelem k tomu, jak se zmenšily celkové závazky státu, tedy s hlediska amortisace, jak to převážně činí Jèze. Pak je oprávněn úsudek nepřiznivý.

Daleko vhodnější než rychlé splacení části dluhu jest umožnění rozsáhlé a výhodné jeho amortisace v případě vhodnosti a potřeby t. j. získání dostatečných prostředků a tím kapitálové potence, jež by mohla záměrně působiti na trh cenných papírů. Dluh pozbývá tím ještě před umořením své tíživosti a důvěra ke státním papírům stoupá. Kumulace prostředků nesmí tu ovšem dosáhnouti nepřiměřených rozměrů, aby nevznikly obtíže a nevýhody, vlastní systému Priceovu.

Možno označiti spíše za zásluhu amortisační pokladny, že s vlastním umořením nespěchala, pokud neměla k němu potřebné base a nemohla je prováděti za výhodných podmínek. Podklad pro amortisaci získala pokladna odstraněním brzké splatnosti dluhu přechodného, částečnou jeho konsolidací a uklidněním na úvěrovém trhu pomocí konverse. Není vinou vedení amortisační pokladny, byla-li takto solidně založená amortisace jinými zásahy ztížena a přinucena k tempu jen hlemýžďímu. Můžeme říci, že amortisační pokladna přičinila se velmi úsilovně a účinně o regulaci státního dluhu francouzského, zjednala po-